

Jaarverslag Stichting Vrienden van de Botanische Tuin Kralingen 2023

Het bestuur van Stichting Vrienden van de Botanische Tuin Kralingen (hierna SVBTK) was in 2023 als volgt samengesteld: Reineke Bierenbroodspot, voorzitter, Lucas Lustermaans, penningmeester, Sabine Sluijters, secretaris, Nel van Holst, lid, Selma Roenhorst, lid en Judit Bax, lid. Eind 2023 werd na een zittingsperiode van meer dan 10 jaar van onze secretaris Selma Roenhorst afscheid genomen. Wij zijn haar veel dank verschuldigd!

Het bestuur van de SVBTK kwam in vergadering bijeen op 13 januari (brainstorm) 24 januari, 20 februari, 5 april (goedkeuring wijziging statuten), 21 juni, 28 augustus, 18 september, 14 november (financieel jaarverslag 2022 vastgesteld en gepubliceerd). Daarnaast is er het afgelopen jaar goed overleg geweest tussen de SVBTK en Stichting Natuurstad (hierna Natuurstad) op 14 januari en 6 februari (met afdeling educatie en communicatie) en 15 september.

Inleiding

2023 was het jaar waarin eindelijk het waterprobleem werd aangepakt. De laatste jaren is klimaatverandering goed merkbaar in Nederland in de vorm van extreem weer. Zo ook op de Botanische Tuin Kralingen. Bomen en struiken zoals de taxus, de hulst, de kleine sleedoorn hebben te lijden onder de periodes van extreme droogte en hevige regenval. De mate waarin de flora last heeft van de regen varieert door de bodemsamenstelling en hoogteverschillen in de tuin. Zo staat de linde hoger waardoor hij minder natte voeten krijgt. Andere delen zijn natter en daar hebben de planten en bomen het moeilijker. In 2023 is eindelijk werk gemaakt met het drainageplan waar de SVBTK al enkele jaren om vroeg. In oktober en november is door de Gemeente Rotterdam i.s.m. Rotterdams Weerwoord een drainagesysteem en een waterberging aangelegd. Bij langdurige regenval wordt het water via de drainage naar de waterberging onder het plein geleid waardoor de paden mooi droog blijven en de bomen en planten niet langdurig onder water komen te staan. In droge periodes kan de waterberging andersom worden gebruikt.

De tuin

De tuin wordt beheerd door Judith van Poederroijen. Zij werkt vier dagen per week als tuinvrouw samen met Petra Prins die haar drie dagen bijstaat en een team van nu 28 vrijwilligers. Door de langdurige sluiting tijdens de Corona-periode was de tuin op veel plekken wat verwilderd geraakt. De aandacht van Judith de tuinvrouw en haar team is vorige jaar dan ook uitgegaan naar het strakker maken van de tuin. Zo zijn de rozen op de pergola flink teruggesnoeid. Ook heeft Judith met haar team vrijwilligers de handen vol aan het in toom houden van gras, heermoes en daslook. “Als je niet ingrijpt wordt dat een zee van groen”, licht Judith toe. “Door het op sommige plekken weg te halen voorkom je dat het de hele tuin overneemt.” De tuin ziet er hierdoor inmiddels weer verzorgd en gezond uit. In 2023 is geen nieuwe aanplant aangeschaft. Wel is er gezaaid en zijn er veel stekken opgekweekt in de kas. De plantjes zijn verspreid over andere locaties van Natuurstad en geplant in de eigen tuin. Ook zijn ze voor een klein bedrag verkocht tijdens het Lentefeest op de tuin.

Biodiversiteit

Ook in 2023 is werk gemaakt van het inventariseren van alle bloemen- en plantennamen. Inmiddels zitten we op maar liefst 600 soortennamen. Bezoekers van de tuin zien de namen terug op de naambordjes die in 2024 vervangen zullen worden door een duurzamere variant.

De aangekondigde bouw van een nieuwe schuur met sedumdak is niet doorgegaan. Vanwege de status van Rijksmonument zijn er specifieke voorwaarden waarmee rekening moet worden gehouden. Natuurstad maakt nu een plan voor de verbetering van alle gebouwen op de BTK. De SVBTK wordt hierbij graag betrokken.

Fauna

Naast de bijzondere flora huisvest de BTK ook fauna. Zo maakte de tuinvrouw melding van egels op de tuin. De egel heeft het zwaar in Nederland dus we zijn blij dat we deze bedreigde soort een veilig thuis kunnen geven. Daar wordt ook rekening mee gehouden bijvoorbeeld door rommelige plekjes te creëren waar de egel zich prettig voelt. Bovendien zijn het heel nuttige dieren die graag slakken eten. En door de extreme regenval is er een ware explosie van slakken in de tuin, met alle gevolgen van dien voor de bloemen en planten.

Ook is de BTK het thuis van veel bijzondere vogels. “Je ziet hier de boomkruiper, de staartmees, goudhaantje, zwartkop, en de grote bonte specht”, zegt Judith. “En we hebben een eend die aan het broeden is in de vijver.”

Bijen

Sinds enige jaren hebben we geen bijen meer op de BTK. De volken die we hadden konden zonder bijvoeding niet overleven. Natuurstad maakt nu een beleidsplan voor imkers. Judith heeft een plan voor een bijenberg waar wilde bijen kunnen overleven. Ook de wilde bij staat onder druk, dus daarmee hoopt de BTK bij te gaan dragen aan zijn voortbestaan.

Vrijwilligers

In totaal zijn er zo'n 28 vrijwilligers actief op de BTK waarvan twee derde op vaste en regelmatige basis. Net als andere jaren was er het afgelopen jaar wat in- en uitstroom. De groep van twintig vrijwilligers ziet Judith bijna wekelijks en een aantal daarvan zelfs meerdere keren per week. Het is een actieve en betrokken groep die zeer wordt gewaardeerd door de tuinvrouw. “Ik maak graag gebruik van hun kwaliteiten en zet ze zoveel mogelijk in voor zaken waar ze goed in zijn en interesse in hebben”, zegt Judith. Zo doet één vrijwilliger de administratie, heeft iemand het project van de naambordjes, is er een verantwoordelijk voor de kas en nieuwe beplanting. Yvette van Lierop heeft veel kennis van planten en zaaien is haar project. Ook geeft zij rondleidingen door de tuin. Ook helpen de vrijwilligers bij de evenementen en in 2024 gaan ze ook helpen met het open houden van de tuin op zondagen. “Het is een onmisbaar team”, aldus de tuinvrouw. De SVBTK sluit zich hier volledig bij aan en kan het nut en de noodzaak van een betrokken vrijwilligersgroep niet genoeg benadrukken.

Bezoekers

In 2023 is de tuin zeer goed bezocht. Dat komt ook door de grote media-aandacht die er is geweest gedurende het jaar. Zo was er tijdens Koningsdag een mooie uitzending over BTK in het TV programma [Binnenstebuiten](#). Dankzij de nieuwe website – gemaakt door vaste vrijwilliger Hans Leeuwenburg en bestuurslid Nel van Holst – waren zij op het spoor van de tuin gekomen. Daarna had ook het programma Eigen huis en tuin lekker leven van RTL 4 een item over de tuin. Ook lokale media als Radio en TV Rijnmond besteedde in 2023 aandacht aan de tuin. Zo was BTK onderwerp van de Outdoor Office Day en van Chris Natuurlijk (Radio Rijnmond) op zaterdagochtend. Al die media-aandacht heeft gezorgd voor veel meer bezoekers. Vooral in een periode van zes weken na elke uitzending was dat effect goed merkbaar.

Waterproject / Drainagesysteem

In 2023 is een drainagesysteem aangelegd onder het plein in de BTK. De SVBTK had er bij de gemeente, samen met Natuurstad, meermaals op aangedrongen om de waterproblematiek aan te pakken. Nadat het project een aantal keer was uitgesteld, vond de uitvoering in 2023 dan eindelijk plaats. In een periode van zes weken werd de BTK voorzien van een afwateringssysteem. Het werk bestond uit het uitgraven van de looppaden, de plaatsing van het ontwateringssysteem en het weer bewandelbaar maken van de looppaden. De werkzaamheden zijn vlot gerealiseerd en hielden verder in dat er kratten werden geplaatst onder het plein bij de kas. Het overtollige water wordt hiernaar afgevoerd. Door een schakelsysteem kan gekozen worden om het water in de sloot te laten lopen of op te slaan in een soort ondergrondse vijver. Het opgeslagen water kan gebruikt worden om de planten te beregenen in periodes van langdurige droogte. Judith verwacht dat dit niet heel vaak nodig zal zijn omdat de tuin relatief schaduwrijk is en er over het algemeen maximaal drie weken per jaar beregend moet worden. Wat tijdens een bezoek na afronding van de werkzaamheden direct in het oog springt zijn de opnieuw uitgegraven wandelpaden. Ze hebben een mooie dikke looplaag gekregen en zijn niet langer glibberig en glad. Er is lang en door veel Rotterdamse partijen gewerkt aan dit plan, waarbij de bijdrage van Rotterdams Weerwoord zeker genoemd moet worden. De SVBTK dankt alle betrokkenen!

Zadenhuis

In 2023 is het Zadenhuis helemaal opgeruimd en ingericht als een klein museum over de geschiedenis van de Botanische tuin. Hier is de oude werkplek van de beheerder te zien met foto's van het 100-jarig bestaan van de tuin en het Libanon Lyceum. Het Zadenhuis is nog in oude staat maar helaas te vochtig om zaden in op te slaan. Die worden nu in het kantoor gedroogd. Plan is om het museum het komende jaar nog verder aan te kleden.

Activiteiten

In 2023 was de tuin open voor verschillende zeer goed bezochte evenementen. Het beeld is dat Rotterdammers uit de buurt maar ook mensen van buiten de wijk en de stad de tuin steeds beter weten te vinden. Dat is mede te danken aan de optredens van Judith in de media waar ze zich een goede ambassadeur toont voor de tuin. Activiteiten zoals het Lentefeest, de Midzomeravond, de Open Monumentendag en het Lichtjesfeest werden druk bezocht. Ook de regelmatige rondleidingen van Yvette van Lierop trekken nog steeds veel deelnemers. De jaarlijkse bedankavond voor de vrijwilligers trok dit jaar ook veel bezoekers. Ook waren veel medewerkers van Natuurstad aanwezig. Alle vrijwilligers kregen tijdens het bedankbuffet voor de Lichtjesavond zoals elk jaar een kerstkrans van banketbakker Carlier cadeau. Vermeldenswaardig is nog dat tijdens het Lichtjesfeest de familie van een van de oudere en geliefde beheerder Antuzzi aanwezig was, waaraan ook de Ster aandacht heeft gegeven.

Artist in residence

In 2023 was Egbert Bakker de artist in residence van de BTK. Zijn werk is te bewonderen op: <https://www.egbertbakker.nl> Deze Rotterdamse kunstenaar woont in de buurt van de tuin en heeft zich graag laten inspireren door de flora en fauna die hij hier aantroft. De inspiratie heeft hij omgezet in een aantal werken. Een daarvan heeft hij tijdens de Open Monumentendag toegelicht in een presentatie. In 2024 zal hij tijdens het Lentefeest zijn werken tentoonstellen en het stokje overdragen aan de volgende artist Sonja van Dolron <https://www.sonjavandolron.com/>

Groot onderhoud Jaffabuurt

In 2024 start de gemeente met groot onderhoud in de Jaffabuurt. De riolering en de bestrating wordt vervangen in (bijna) alle straten. Dit betekent dat de straten in de buurt opnieuw

worden ingericht. De SVBTK heeft samen met tuinvrouw Judith en een ontwerper van de gemeente een schouw gedaan in de Cederstraat en omgeving. In het nieuwe inrichtingsplan wordt de ingang aan de Cederstraat beter zichtbaar en bereikbaar. De haakse parkeervakken verdwijnen, waardoor er langs de monumentale en botanisch interessante tuinmuur een trottoir gerealiseerd kan worden. De SVBTK heeft daarnaast de gemeente aandacht gevraagd voor het in standhouden van de zichtlijn tussen de noordelijke entree van het schoolgebouw en het Zadenhuisje.

Tijdens de schouw is ook contact geweest met de Stichting Speeltuin Oudedijk en is er van gedachte gewisseld over een betere verbinding tussen de speeltuin en botanische tuin. Beide zijn onderdeel van de strook grond die Willem Burger aan de gemeente schonk. De speeltuin werkt aan een vergroeningsplan. Hierbij is het vermelden waard dat zij in 2023 een bijdrage heeft ontvangen van Stichting Bevordering van Volkskracht en dat bij de aanvraag hiervoor dankbaar gebruik is gemaakt van het boekje 'De Stieftuin'.

Samenwerkingen

In 2023 zijn een aantal nieuwe samenwerkingen opgestart en oude banden aangehaald.

Libanon Lyceum

In 2023 is het contact met Libanon Lyceum aangehaald. Zo heeft de SVBTK overleg gehad met de interim rector en een aantal biologie docenten. Kort daarna werd de tuin benaderd door een docent van het Technasium die op zoek was naar een project waar zijn leerlingen aan konden werken. O.a. het verduurzamen van de kas komt daarvoor in aanmerking. De docent is gekoppeld aan de educatief medewerker van Natuurstad. Ook gaat in 2024 een andere docent met haar MAVO 2 klassen gebruikmaken van de BTK voor een VR project. De kinderen moeten daarbij o.a. beelden maken in de BTK.

Trompenburg Tuinen en Arboretum

De botanische tuin en Trompenburg hebben te maken met dezelfde vraagstukken, denk aan verouderd vastgoed, het trekken van bezoekers, educatie meer op de kaart zetten en de grondwaterproblematiek. BTK heeft dit jaar dankbaar gebruikgemaakt van de expertise van het Arboretum Trompenburg. Zo kreeg Judith bezoek van Jaap Smit, bomendeskundige van het Arboretum. Hij heeft voor haar een aantal bomen gedetermineerd en komt in 2024 terug voor de eiken als ze blad dragen.

Cultuur Concreet

De SVBTK heeft in 2023 meerdere keren overleg gehad met Helena Hol van Cultuur Concreet over de mogelijkheden voor het subsidiëren van activiteiten op de tuin. Dankzij de bijdrage van Cultuur Concreet blijven de culturele evenementen gratis toegankelijk voor alle bewoners in de wijk. Ook volgend jaar zetten we de prettige samenwerking voort.

Activiteiten 2023

De SVBTK heeft in 2023 weer een groot deel van haar traditionele activiteiten kunnen organiseren:

Rondleidingen

Het hele jaar door werden er rondleidingen gegeven door Yvette van Nierop en Frans Advokaat op 23 april, 21 mei, 23 juni, 2 juli, 13 augustus en 22 oktober.

Groene ontdekkingsocht

Op 18 maart was BTK onderdeel van de Groene ontdekkingsocht. Een tocht langs meerdere groenpartijen in Kralingen waaronder de Kraal, Speeltuin Oudedijk, Essenburg Park, Voedseltuin Trompenburg de Nieuwe Plantage, de Heemtuin Kralingse Bos.

Lentefeest – 14 mei

Met sfeervolle muziek van Jeroen en Eline en Jur Vermijs. Zeer veel bezoekers door het mooie weer en zeker ook als reactie op de de uitzending van tv-programma BinnensteBuiten over de tuin eerder die maand. Groene activiteiten voor jong en wat ouder. Een prachtige dag.

Midzomeravond 23 juni

Rondleiding over de Magie van de Zonnewende, gevolgd door mooie klassieke muziek van Annabelle Ferdinand en Roderigo Robles de Medina in de sfeervolle ambiance van de tuin. Tussen de 80 en 100 bezoekers. M.m.v. Cultuur Concreet

Open Monumentendag 10 september

Omdat BTK een monumentale status heeft deden we dit jaar voor het eerst mee aan de open monumentendag. Hier kregen bezoekers niet alleen veel informatie over de geschiedenis van tuin en het Willem Burgers-legaat, maar ook de mogelijkheid om mee te doen met tekenen en schilderen onder leiding van Sonja van Dolron. Op het plein werden demonstraties gegeven van spinnen met wol die wordt gekleurd met behulp van planten uit de tuin. Onze artist in Residence Egbert Bakker hield een inspirerende inleiding over zijn werk. De dag trok zeer veel bezoekers uit Rotterdam en daarbuiten.

Zomervakantie

Vakantiepaspoort heeft veel kinderen en ouders getrokken. Zij konden de BTK ontdekken aan de hand van een speurtocht voor basisscholieren. In de maanden juni en juli werden in de BTK ook buitentekenworkshops gegeven voor kinderen.

Lichtjesfeest 15 december

Honderden lichtjes, oliebollen en muziek van Singer/songwriter Imme zorgden voor een sfeervol en drukbezocht evenement, mede mogelijk gemaakt door Cultuur Concreet. Voorafgaand werden de vrijwilligers bedankt voor hun inzet met een gezellige borrel en gezamenlijke maaltijd. Natuurlijk waren vrijwel alle vrijwilligers aanwezig.

Duurzame toekomst

Kas

In 2008 is de SVBTK met de gemeente overeengekomen tot een herbouw van de kas, waarbij de SVBTK voor de financiering heeft zorggedragen. Inmiddels is de kas al een tijdje toe aan groot onderhoud en zijn aanpassingen in verband met het veranderende klimaat zeer wenselijk. De SVBTK heeft hiervoor enkele jaren geleden een bedrag opzijgezet. Arko van der Lugt, manager Tuinen van Natuurstad, heeft in 2020 het voorstel gedaan om de kas te verduurzamen en is hierover in overleg binnen Natuurstad. In 2023 is veel schoongemaakt in de kas, zowel aan de binnen- als de buitenkant. Ook is de temperatuur lager gezet. De verduurzaming blijft een aandachtspunt voor de SVBTK. Ook is het een onderwerp voor een educatieve samenwerking met het Technasium van het Libanon Lyceum.

Circulair

De bestaande composthopen zijn op de schop gegaan en hebben een andere indeling gekregen. Een compostspecialist is langs geweest bij de Botanische tuin en de medewerkers en vrijwilligers hebben een cursus composteren gekregen. Het onkruid uit de tuin gaat op stapels waardoor het verhit wordt tot 60 graden. Bij die temperaturen overleven de zaden van onkruid niet. De compost wordt vervolgens weer op de tuin gebracht. BTK voert nu niks meer af en is helemaal circulair als het gaat om zijn compost.

Communicatie & sponsoring

Communicatie verbeterd door nieuwe website (dank aan vrijwilliger en webmaster Hans Leeuwenburgh en Nel van Holst). Ook prijzen wij ons gelukkig met een goede samenwerking met De Ster van Kralingen. Door uitzendingen van BinnensteBuiten (NPO), Eigen huis en tuin/Lekker leven (RTL) en ChrisNatuurlijk van TV Rijnmond kwam de tuin dit jaar veelvuldig in de publiciteit. Er zijn ook ansichtkaarten van de tuin gemaakt die we op evenementen tegen een kleine vergoeding aanbieden.

In april 2023 is er een Tuinbericht verzonden aan de vrienden en belangstellenden met daarin vermeld diverse wetenswaardigheden en het activiteitenprogramma. @botanischetuinkralingen, het Instagram account van de stichting Vrienden, heeft inmiddels ruim 450 volgers. Ook in 2023 werden de printkosten weer gesponsord door het Rotterdamse advocatenkantoor Ploum.

Subsidie

De BTK heeft dankbaar gebruik gemaakt van subsidie van Stichting Cultuur Concreet voor bijdragen aan het muzikale / artistieke deel van de programmering.

Donateurs

De SVBTK prijst zich gelukkig met een vaste, trouwe groep relaties en vrienden, waardoor het jaar kon worden afgesloten met het aantal van 399 vrienden en relaties. Het bestuur van de SVBTK dankt iedereen die zich voor de tuin heeft ingezet en/of de tuin op enigerlei wijze heeft ondersteund.

Mede namens het bestuur,

Sabine Sluijters, secretaris
Rotterdam, 8 april 2024